

กิจกรรมการเรียนรู้ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี

Learning Activities in General Education, Prince of Songkla University,
Pattani Campus

ชุติกากัญจน์ บุญอยู่¹ พันธุ์ทิพย์ อินทยอด² และรินธรรม ธารมุกตา³
Chutikan Bunyoo, Pantip Intayod and Rindhamma Dharmmukta

Received: December 08 2022

Revised: March 07, 2023

Accepted: April 01, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหมวดศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีการศึกษา 2561-2563 เก็บข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน และผลการเรียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในฐานะผู้สอนและอาจารย์ประจำ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนาแบบไม่มีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกเป็นผู้บริหาร 9 คน อาจารย์ 20 คน และการสนทนากลุ่มนักศึกษา 64 คน ดำเนินการวิจัยโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณลักษณะ และจัดระเบียบข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญมี 2 แบบ คือ 1) การเรียนรู้เชิงรุก เน้นบทบาทของผู้เรียนเป็นสำคัญ และอาจารย์มีบทบาทในฐานะผู้สนับสนุน 2) การเรียนรู้แบบบูรณาการ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ บูรณาการกับหลักสูตรที่นักศึกษาเรียนอยู่ บูรณาการกับวิถีชีวิตของนักศึกษา และบูรณาการกับบทบาททางสังคม อย่างไรก็ตามอาจารย์และนักศึกษาบางส่วนยังพึงพอใจรูปแบบการบรรยาย ซึ่งเป็นภารกิจของมหาวิทยาลัยที่จะต้องแสวงหาแนวทางการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

¹⁻³ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี; Prince of Songkla University, Pattani Campus

Corresponding author, e-mail: chutikan.b@psu.ac.th, Tel. 093-4598242

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, การเรียนรู้เชิงรุก, การเรียนรู้แบบบูรณาการ, ศึกษาทั่วไป

Abstract

The objective of this research article was to study learning activities in general education of Prince of Songkla University, Pattani Campus, academic year 2018-2020. Data were collected from documents about the curriculum and teaching and grades in general education subjects, participatory observation as a teacher and full-time teacher, non-participatory observation, unstructured conversation and structured interviews. The interviewees were divided into 9 administrators, 20 teachers, and 64 student focus group discussions. The research was carried out by analyzing content characteristics and organizing the data according to the research objectives. The research results showed that there were 2 types of important learning activities: 1) active learning emphasized the role of the learner and teachers had roles as supporters; 2) integrated learning was divided into 3 types, namely, integration with the student's curriculum, integration with student lifestyles and integration with social roles. However, some teachers and students were satisfied with the lecture style. This was the university's mission to continue to seek ways to develop learning activities.

Keywords: Learning Activities, Active Learning, Integrated Learning, General Education

บทนำ

หมวดวิชาศึกษาทั่วไปหมายถึงกลุ่มวิชาพื้นฐานสำหรับนักศึกษาทุกคน มีเนื้อหา กว้างขวางเกี่ยวกับมนุษย์ สังคม และโลก โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้ เจตคติ ทักษะ ประสบการณ์ของนักศึกษาและบ่มเพาะความคิด สติปัญญา เพื่อให้นักศึกษาพัฒนาทักษะ สมรรถนะ การจัดการ และองค์ความรู้ที่นำไปใช้ได้ในการดำเนินชีวิตรวมถึงรองรับการเปลี่ยนแปลง ในอนาคต (Benander, R. & Lightner, R., 2005; Harvard College, 2015; Laird, T. F. N., Niskode-Dossett, A. S. & Kuh, G. D., 2009; McLawhon, R. & Phillips, L. H., 2013 as cited

in Kleebbua, C., 2015; Office of the Higher Education Commission, 2009; Phenpinant, K., et al., 2010; Supapidhayakul, S., 2011)

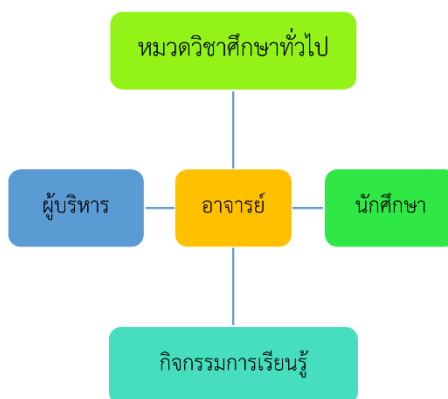
ปัจจุบันหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีเนื้อหาเน้นทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ความใส่ใจในความเป็นพลเมืองและการอยู่รอดอย่างยั่งยืนเนื่องจากโลกปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งการแข่งขัน ความร่วมมือ ช่องว่างระหว่างสังคม ความไร้พรมแดน ความเสี่ยงต่อความแปรผันทางธรรมชาติ และภัยทางเทคโนโลยี (Supapidhayakul, S., 2011 as cited in Kleebbua, C., 2015)

ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่อาจารย์ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์สังคม คณะกรรมการบริหารเครือข่ายการศึกษาทั่วไปแห่งประเทศไทย (Thai GE Network, 2014) กล่าวถึงความสำคัญของอาจารย์ไว้ดังนี้

ถ้ามองตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 (TQF: HEd) ไม่ใช่เฉพาะอาจารย์ผู้สอนศึกษาทั่วไปเท่านั้นที่ต้องรู้และเข้าใจศึกษาทั่วไป แต่อาจารย์ทุกคนในมหาวิทยาลัยจะต้องรู้ เข้าใจ และช่วยกันผลักดันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่มุ่งหวัง นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนวิชาศึกษาทั่วไป หากเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ไม่ว่าสอนเรื่องอะไร ก็ถือเป็นศึกษาทั่วไปได้ทั้งสิ้น เพราะความเป็นผู้เชี่ยวชาญจะช่วยจุดประกายในตัวผู้เรียน ทำให้เขาเกิดความคิดความอ่านขึ้นมา และคนกลุ่มนี้สามารถถ่ายทอดความรู้เรื่องที่เข้าใจยาก ลึกซึ้ง ลงมาในระดับที่มนุษย์ธรรมดาจะรู้เรื่องและเข้าใจได้ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกอาจารย์เข้ามาสอนวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อเพิ่มคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน

อาจกล่าวได้ว่า “อาจารย์ผู้สอน” เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกระตุ้นและสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยการออกแบบกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ จุดประกายให้นักศึกษาคิดเป็นและถ่ายทอดความรู้ให้เข้าใจง่าย จำเป็นต้องใช้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนานักศึกษา ทั้งนี้ไม่เพียงแต่ผู้สอนเท่านั้น ผู้ที่มีส่วนสำคัญให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ย่อมมีความเกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์และแรงผลักดันจากผู้บริหารหลักสูตรศึกษาทั่วไปอีกด้วย

การศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของอาจารย์ผู้สอนตอบสนองความคาดหวังของหลักสูตรได้ดีเพียงใด สอดคล้องกับแนวคิดของรายวิชาศึกษาทั่วไป และเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ โดยอาศัยกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ในหมวดศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) หลังจากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มี 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารวิทยาเขต อาจารย์ และ นักศึกษา

1. ผู้บริหารวิทยาเขตปัตตานี ได้แก่ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการหรือผู้แทนที่ดูแลงานศึกษาทั่วไปของวิทยาเขต คณบดีหรือผู้แทนที่ดูแลงานศึกษาทั่วไปของทุกคณะ ประกอบด้วย คณะพยาบาลศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการสื่อสาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศิลปกรรมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และวิทยาลัยอิสลามศึกษา

2. อาจารย์ ได้แก่ ผู้สอนหมวดศึกษาทั่วไป 4 กลุ่มวิชาคือภาษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาละ 3 คน และผู้ที่ไม่ได้สอนหมวดศึกษาทั่วไป คณะละ 1 คน

3. นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 คณะละ 8 คน จากชั้นปีละ 2 คน

วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้บริหารวิทยาเขต จำนวน 9 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลทุกคน
2. อาจารย์ผู้สอนและผู้ที่ไม่ได้สอนหมวดศึกษาทั่วไป เลือกแบบลูกโซ่หรือแบบเครือข่ายข้อมูล (Snowball Technique) โดยเลือกอาจารย์ที่ผู้บริหารวิทยาเขต อาจารย์ และ นักศึกษากล่าวถึงซ้ำกันมากที่สุด
3. นักศึกษาระดับปริญญาตรี เลือกแบบเจาะจงจากรายชื่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไปโดยเลือกนักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสูงสุดและต่ำที่สุด อีกทั้งเป็นผู้ยินดีให้ข้อมูล หากนักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสูงสุดหรือน้อยที่สุดไม่สะดวกในการให้ข้อมูล จะเลือกผู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยลำดับถัดไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกการสังเกตเป็นการบันทึกเหตุการณ์ที่ผู้วิจัยสังเกตเห็น และการสนทนากับนักศึกษาแบบไม่เป็นทางการในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ข้อมูลจากการสังเกตร่วมกับการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการเป็นข้อมูลยืนยันหรือตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม
2. แบบบันทึกการสัมภาษณ์เป็นการบันทึกตามประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย
3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเป็นการบันทึกตามประเด็นการสนทนาหรือการสัมภาษณ์แบบกลุ่มที่กำหนดไว้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน และผลการเรียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ปีการศึกษา 2559-2561
2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในฐานะผู้สอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยสังเกตการเรียนรู้ของนักศึกษาในชั้นเรียน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนของนักศึกษา
3. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured Interview) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา มีการจัดระเบียบข้อมูลตามขั้นตอน คือ การกำหนดดัชนีคำที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อจำแนกข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลภายใต้ดัชนีคำเดียวกัน การเรียบเรียงและลำดับข้อมูลตามความสัมพันธ์ของเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ตามความเห็นของนักศึกษา การจัดการศึกษาทั่วไปเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ เป็นการปรับพื้นฐานสำหรับนักศึกษาที่เพิ่งเข้ามาเรียนในสังคมใหญ่ จะได้เรียนรู้การปรับตัวทั้งทางวิชาการและสังคม รายวิชาศึกษาทั่วไปมีความหลากหลาย น่าสนใจ เนื้อหาทันสมัย ทันต่อเทคโนโลยีปัจจุบัน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เป็นผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ 2 แบบ คือ การเรียนรู้เชิงรุก และ การเรียนรู้แบบบูรณาการ

1. การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีนโยบายให้อาจารย์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ตามที่อธิการบดีได้กล่าวถึงการพัฒนามหาวิทยาลัยตอนหนึ่งว่า “ในด้านการผลิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้มีการปรับวิธีการสอนเป็นแบบ Active Learning หรือการให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนในชั้นเรียนมากขึ้น โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น ทำกิจกรรมการเรียนรู้ และตอบคำถามข้อสงสัย” (MGR Online, 2558)

อาจารย์ที่สอนหมวดศึกษาทั่วไปส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การเล่นเกม ทำโครงงานและลงพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ อาจารย์จะสอนทฤษฎีก่อนแล้วจึงให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติ บรรยากาศการเรียนรู้จึงสนุกสนาน นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและได้รับการพัฒนารอบด้านทั้งในด้านการรับฟังความเห็นของผู้อื่น การทำงานกลุ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และความรับผิดชอบ

ในกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ วิชาที่นักศึกษากล่าวถึงกันมาก คือ วิชาการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ (417-101 English Listening-Speaking) ซึ่งเปิดสอนหลายกลุ่มในภาคเรียนแรกของแต่ละปีการศึกษา นักศึกษาบางคนเล่าว่า “อาจารย์สอนเข้าใจ มีสื่อการสอนหลากหลายน่าสนใจและสอนแบบ Active Learning มีกิจกรรมให้ทำทุกคาบ ทำให้บรรยากาศการเรียนสนุกสนาน และนักศึกษาก็ได้ความรู้จากการเรียนการสอนแบบนี้ด้วย” นักศึกษาบางคนกล่าวถึงอาจารย์ผู้สอนกลุ่มของตนเองว่า “อาจารย์ตระหนักและให้ความสำคัญกับนักศึกษาทุก ๆ คน อาจารย์ทราบว่านักศึกษาแต่ละคนมีความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาอังกฤษไม่เท่ากัน จึงพยายามสอนให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาของรายวิชานี้อย่างค่อยเป็นค่อยไป และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในเรื่องของเนื้อหาวิชาได้อย่างเต็มที่” นักศึกษาอีกคนหนึ่งกล่าวถึงอาจารย์ที่สอนอีกกลุ่มหนึ่งว่า “ให้คำปรึกษาได้เป็นอย่างดี มีวิธีการสอนที่สนุก ใช้เพลงมาเป็นสื่อในการสอน ทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนาน ไม่ตึงเครียด ถึงแม้อาจารย์จะมีภาระเบียดเบียนที่เข้มงวดก็ตาม” นอกจากนี้ ยังมีอาจารย์ที่นักศึกษากล่าวถึงด้วยว่ามีวิธีพูดที่ดีให้กำลังใจนักศึกษาอยู่เสมอ

สำหรับกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ มีการกล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชามนุษย์กับมรดกทางอารยธรรม (425-101 Man and Civilization Heritage) ว่า “อาจารย์สอนแบบ Active Learning มีการนำเสนอการศึกษาประวัติศาสตร์สากล หน้าชั้นเรียน การโต้วาทีเกี่ยวกับประวัติศาสตร์” ส่วนรายวิชาวิถีชีวิตมุสลิม (761-105 Muslim Ways of Life) มีนักศึกษาเล่าถึงการเรียนรู้ในชั้นเรียนว่า “อาจารย์ให้ความรู้ความเข้าใจแบบชัดเจนและเด็กที่นับถือศาสนาพุทธสามารถแสดงความคิดเห็นและซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจและเห็นต่างได้ตลอด”

ส่วนกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มีการกล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาวิถีชีวิตชุมชนชายแดนใต้ (428-101 Ways of Life in the Southern Border Community) ว่า “วิชาวิถีชีวิตชุมชนชายแดนใต้ มีการลงพื้นที่จริง ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของคนปัตตานี”

นอกจากนี้ นักศึกษายังกล่าวถึงกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ว่า สอนสนุก อาจารย์อธิบายให้เข้าใจได้ทั่วถึง และสอดแทรกเกร็ดความรู้ ดังคำบอกเล่าเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์สำหรับสังคมศาสตร์ (746-105 Mathematics for Social Sciences) ว่า “อาจารย์ สอนแบบ Active Learning สอนสนุกไม่น่าเบื่อ เป็นวิชาสายคำนวณที่เรียนแล้วไม่ตึงเครียด” ขณะที่วิชาคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (746-101 Mathematics in Daily Life) มีนักศึกษาเล่าว่า “อาจารย์ดูแลอย่างทั่วถึง อธิบายอย่างทั่วถึง โดยแบ่งเด็กเป็นสามโซน แต่ละโซนแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ อาจารย์ที่ดูแลจะเข้าไปอธิบายเป็นกลุ่ม ๆ ทำให้เข้าใจทั่วถึงมากขึ้น”

จะเห็นว่าทุกรายวิชาที่นักศึกษากล่าวถึงล้วนใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก อีกทั้งอาจารย์ผู้สอนก็เปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นหรือแสดงให้นักศึกษาเห็นความใส่ใจและความปรารถนาดีที่จะให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้อย่างแท้จริง จากคำบอกเล่าของนักศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนรายวิชาศึกษาทั่วไป มีลักษณะดังนี้

- 1) การให้ความสำคัญแก่นักศึกษาทุกคน ให้กำลังใจและให้คำปรึกษาเต็มที่ตามพื้นฐานที่ต่างกันของนักศึกษา
- 2) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ไม่ตึงเครียด
- 3) การใช้สื่อและกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น เพลง เรื่องเล่า การแสดงความคิดเห็น การซักถาม
- 4) การเรียนรู้เป็นกลุ่ม นักศึกษารวมกันเป็นกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้ประเด็นที่กำหนด การทำแบบฝึกหัด การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

การที่อาจารย์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเป็นเพราะเห็นความสำคัญรวมถึงประโยชน์ของการกระตุ้นและสนับสนุนให้นักศึกษาพัฒนาความคิดและการเรียนรู้ ด้วยการแสดงบทบาทหลัก

ในกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ศึกษาข้อมูลด้วยตนเอง รับผิดชอบภาระงานร่วมกับสมาชิกกลุ่ม รับฟังความเห็นของสมาชิกกลุ่ม แก้ไขปัญหาจากการทำงานกลุ่ม พัฒนาความสามารถในการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพงานและการเผยแพร่ผลงาน สำหรับการสนับสนุนของมหาวิทยาลัย มีการจัดสรรทุนและการจัดกิจกรรมสนับสนุนหลากหลายรูปแบบดังนี้

- 1) ทุนสนับสนุนการวิจัยพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก
- 2) ทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในหมวดศึกษาทั่วไป
- 3) ทุนพัฒนาคณาจารย์ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การดูงาน การเรียนการสอนในต่างประเทศ
- 4) ทุนจ้างนักศึกษาเป็นผู้ช่วยสอนในหมวดศึกษาทั่วไป
- 5) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสังเกตกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก
- 6) การมอบรางวัลการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก

อย่างไรก็ตาม มีข้อขัดข้องอยู่บ้างในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก นักศึกษาบางคนกล่าวถึงปัญหาในการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกว่า อาจารย์ให้แบ่งกลุ่มหลายกลุ่มแต่ดูแลไม่ทั่วถึงและมีปัญหาในการจัดเก็บชิ้นงานของนักศึกษา ขณะที่อาจารย์บางส่วนเห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกใช้เวลามากเกินไป นักศึกษาจะเรียนเนื้อหาไม่ครบถ้วนตามหลักสูตร จึงยังมีอาจารย์ที่สอนแบบบรรยายซึ่งก็มีทั้งนักศึกษาที่ชอบและไม่ชอบ คนที่ชอบให้เหตุผลว่าอาจารย์อธิบายเข้าใจง่าย ใสใจนักศึกษา ถ้านักศึกษาไม่เข้าใจ อาจารย์ก็จะอธิบายใหม่ ส่วนคนที่ไม่ชอบให้เหตุผลว่าอาจารย์ชอบเล่านอกเรื่อง ไม่เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน หรืออาจารย์พูดเสียงเรียบ ไม่น่าสนใจ และคนที่ไม่ชอบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกบอกว่าต้องทำกิจกรรมมากเกินไป นักศึกษาบางคนยังไม่เข้าใจประโยชน์ของการเรียนรู้เชิงรุก จำเป็นที่มหาวิทยาลัยจะต้องสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้ทั้งอาจารย์และนักศึกษาเข้าใจคุณค่าประโยชน์ของการเรียนรู้ได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น

การเรียนรู้เชิงรุกเน้นบทบาทของผู้เรียนเป็นสำคัญ และอาจารย์ก็มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้สนับสนุนหรือผู้อำนวยความสะดวกให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกับกลุ่ม อาจารย์จึงเป็น Facilitator ตามรูปศัพท์หมายถึงผู้ที่ทำให้ง่ายขึ้น จากคำว่า Facilitate (ทำให้ง่าย) ในภาษาฝรั่งเศส การที่นักศึกษามีบทบาทสำคัญทำให้นักศึกษาได้แสดงความแตกต่างทั้งในด้านพื้นฐาน ความรู้และความสนใจ กิจกรรมการเรียนรู้จึงมีการบูรณาการโดยอัตโนมัติเพื่อตอบสนองความสนใจที่หลากหลายของนักศึกษา และเพื่อเชื่อมโยงให้นักศึกษาเห็นความสัมพันธ์ของวิชาการที่หลากหลายรวมทั้งความสัมพันธ์ของวิชาการกับการดำรงชีวิตในสังคม

2. การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrative Learning)

แม้นักศึกษาจะไม่ได้ใช้คำว่า บูรณาการ ในคำบอกเล่าที่กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนรายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป แต่ทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากบูรณาการ ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ในหมวดศึกษาทั่วไปตามคำบอกเล่าของนักศึกษามี 5 ประการ คือ

1) ให้ความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย เป็นความรู้เกี่ยวกับสิ่งรอบตัวและความรู้ทั่วไปหลากหลายด้าน เช่น ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นประสบการณ์ใหม่และให้มุมมองที่หลากหลาย

2) พัฒนาความคิด รู้จักคิดวิเคราะห์ เรียนรู้ ที่จะปรับความคิดของตนเอง สามารถตรวจสอบ วิเคราะห์และเลือกข้อมูลที่เชื่อถือได้ รู้จักใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ

3) ได้ใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การเปลี่ยนแปลงตนเอง มีแนวคิดสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

4) ขยายขอบเขตโลกทัศน์จากเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับอาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นเรียน

5) มีความรู้ที่จะช่วยเหลือสังคมได้

ประโยชน์เหล่านี้เป็นผลจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของวิชาการที่หลากหลายรวมทั้งความสัมพันธ์ของวิชาการกับการดำรงชีวิตในสังคม โดยสอดแทรกในเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งในด้านความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองที่ไกลออกจากห้องเรียนไปสู่สังคมภายนอก นับเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจเพื่อสังคม (University Social Engagement) นอกจากจะพัฒนานักศึกษาให้ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขแล้ว ยังมีการกล่อมเกลาคิดใจให้นักศึกษาตระหนักถึงการกิจในการทำประโยชน์เพื่อเพื่อนมนุษย์ตามปณิธานของพระบรมราชชนกที่ว่า “ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง” โดยมีกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาและกิจกรรมนอกหลักสูตรที่นักศึกษาร่วมกันพัฒนาโครงการสร้างสรรค์สังคม เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ในพื้นที่สาธารณะ (เก็บขยะชายหาด ทำความสะอาดมัสยิด ทาสีโรงเรียนตาดีกา²) การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การทำกิจกรรมพัฒนาเด็กในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนตาดีกา

การบูรณาการวิชาศึกษาทั่วไปมี 3 ลักษณะ คือ บูรณาการกับหลักสูตรที่นักศึกษาเรียนอยู่ บูรณาการกับวิถีชีวิตของนักศึกษา และบูรณาการกับบทบาททางสังคม

² โรงเรียนตาดีกาเป็นศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด เปิดสอนศาสนาอิสลามแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาในตอนเย็นของวันจันทร์ถึงศุกร์ หรือวันเสาร์และวันอาทิตย์ ผู้สอนเป็นผู้นำศาสนาและอาสาสมัครในชุมชน

1) บุรณาการกับหลักสูตรที่นักศึกษาเรียนอยู่ เพื่อให้ศึกษานำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาตามหลักสูตรที่นักศึกษาเรียนอยู่ นำไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคตและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ ในหมวดศึกษาทั่วไปมักจะเชื่อมโยงเนื้อหา กับสาขาวิชาเอกของนักศึกษา มีการเพิ่มสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพในสาขา วิชาเอกของนักศึกษา อีกทั้งคณะก็จะเลือกรายวิชาศึกษาทั่วไปที่สอดคล้องกับหลักสูตรของคณะ ดัง จะเห็นได้จากคำบอกเล่าของผู้บริหารวิทยาเขตดังนี้

General Education ที่เราเอาเข้ามาในหลักสูตรมันต้องตาม Outcome Based ต้อง ตรงกับหลักสูตรของคณะ ว่าเราต้องการเห็นเด็กเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นเราก็จะมาดู รายวิชาของมหาวิทยาลัย คือ มหาวิทยาลัยมีทั้งวิชาที่บังคับแล้วก็ให้ลงเลือกได้ คณะจะ เลือกเพื่อจะตอบโจทย์ตามที่เราต้องการ. . .คณะเราจะลดจำนวนวิชาให้น้อยลงและ บุรณาการวิชาที่มันใกล้เคียงกันให้มาเป็นวิชาเดียวกัน เพื่อให้เด็กเรียนวิชาศึกษาทั่วไป น้อยลงแต่หน่วยกิตเท่าเดิม พอบุรณาการแล้ว คณะอยากสอนเอง ที่อยากสอนเอง เพราะว่าเราได้สอดแทรกเนื้อหาวิชาชีพลงไปได้ แต่ถ้าอาจารย์คณะอื่นสอน เราไม่มั่นใจ ว่าจะได้ตัวแบบวิชาชีพเป็นอย่างไร

อย่างไรก็ตาม คณะยังเห็นประโยชน์ของวิชาศึกษาทั่วไปที่จะพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ และทักษะพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติงานในสถานประกอบการด้วย เป็นการบุรณาการกับหลักสูตร และการปฏิบัติงาน รวมถึงทักษะชีวิต ทั้งนี้คณะจะร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการจัดการศึกษาทั่วไป สำหรับนักศึกษา ตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัย

2) บุรณาการกับวิถีชีวิตของนักศึกษา เพื่อให้ศึกษามีทักษะที่จำเป็นสำหรับการ ดำรงชีวิต การศึกษาเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง ตลอดจนการมีบทบาทในการพัฒนาสังคมตาม แนวทางที่นักศึกษาสนใจ มหาวิทยาลัยจึงกำหนดให้มีรายวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาทุกคนและมี รายวิชาเลือกให้นักศึกษาได้เรียนตามความสนใจของตนเอง ดังที่ผู้บริหารวิทยาเขตกล่าวถึงรายวิชา บังคับว่า

อยากให้นักศึกษาทุกคนมีสิ่งที่เหมือน ๆ กันเป็นพื้นฐาน เพราะฉะนั้นจึงต้องจัดศึกษา ทั่วไปในลักษณะที่เหมือนกันทั้งมหาวิทยาลัย. . . เป็นเครื่องมือพื้นฐานเพื่อให้ทุกคนได้ใช้ สิ่งเหล่านี้ เพื่อความเป็นมนุษย์ที่ดี พลเมืองที่ดี ไม่ใช่แค่เพียงเป็นนักศึกษาที่ดี

ความเป็นมนุษย์ที่ดีมีปัจจัยหลากหลายทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ทั้งในด้านพฤติกรรมและด้านจิตใจ รายวิชาศึกษาทั่วไปก็มีส่วนกล่อมเกลาจิตใจนักศึกษาเช่นกัน ดังคำบอกเล่าต่อไปนี้

สุนทรียภาพในงานศิลปะ เราจะไม่เรียนเป็นทฤษฎี จะให้นักศึกษาปฏิบัติ เอาความคิดจริงๆ . . . มันเป็นพื้นฐานของชีวิต เราไม่ได้สอนศิลปะอย่างเดียว ศิลปะมันคือความดี ความงาม เพราะฉะนั้นเด็กที่มีศิลปะคือเด็กที่มีจิตใจที่ดีแล้ว คนที่มาเรียนศิลปะ จิตใจต้องอ่อนน้อมลง ต้องเห็นความงาม ความดี ความจริง สามอย่างนี้ เราสอนคุณธรรม จริยธรรม คือพื้นฐาน คุณต้องนำไปประยุกต์ใช้ เกี่ยวเนื่องให้สังคมมันดี มันคือพื้นฐานในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ศิลปะมันจะพาให้คนเป็นคนที่ดีได้ในสังคม มองอะไรให้มองในแง่ดีไว้ก่อน

นอกจากความเป็นมนุษย์และพลเมืองดีแล้ว การเรียนรายวิชาศึกษาทั่วไปยังให้ประโยชน์ในการฝึกทักษะชีวิต ตามที่อาจารย์ของมหาวิทยาลัยกล่าวไว้ว่า

ศึกษาทั่วไปจะสร้างประสบการณ์และทักษะบางอย่างซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิตให้กับนักศึกษา . . . ต้องดูว่าอันไหนที่เป็นแก่นขององค์ความรู้หรือทักษะที่เราจะต้องใส่ลงไปในตัวนักศึกษา แล้วอีกเรื่องหนึ่งคือเด็กเขามีความหลากหลาย มีจุดอ่อน จุดแข็งที่ต้องเพิ่มเติมแตกต่างกัน เพราะฉะนั้น เขาก็มีสิทธิ์ที่จะเลือกวิถีชีวิตตามความชอบของเขา

การบูรณาการกับวิถีชีวิตของนักศึกษาเป็นทั้งการฝึกทักษะชีวิต และเป็นการเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์สังคมที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคม เช่น การรู้เท่าทันสื่อ สังคมพหุวัฒนธรรม วิกฤตโลกร้อน รวมทั้งการปรับตัวของนักศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ของสังคม ยิ่งกว่านั้น รายวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ยังบูรณาการกับบทบาททางสังคม ซึ่งเป็นภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยด้วย

3) บูรณาการกับบทบาททางสังคม ภารกิจหลักประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา คือ การมีบทบาทร่วมในสังคม (Social Engagement) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีโครงการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติ และร่วมมีบทบาทหลักในการแก้ปัญหาวิกฤติของชาติ โดยบุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงาน ขณะเดียวกันนักศึกษาจะ

ได้เรียนรู้จากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังมีการปลูกฝังแนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานเพื่อบริการสังคมผ่านรายวิชาศึกษาทั่วไปด้วย ดังนี้

การสร้างประโยชน์เพื่อให้มีความร่วมมือทั้ง 3 ฝ่าย คือ เจ้าหน้าที่ ประชาชน และ นักศึกษา หรือไม่ว่าสถาบันการศึกษา นักศึกษาก็ต้องไปทำข้างนอก เพราะว่าอยากให้เขา ได้มีส่วนร่วม ได้มีส่วนสัมผัสกับชุมชน แล้วก็มีหน่วยภาครัฐมาช่วยด้วย . . . ปัญหาที่ต้อง รับผิดชอบ คือ วินัย วินัยไม่ใช้ทำทุกอย่างให้เหมือนกันหมด แต่เป็นเรื่องของความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคมที่จะส่งผลถึงสังคม

ในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม อาจารย์จะ ทำกิจกรรมร่วมกับนักศึกษาอย่างใกล้ชิด โดยมุ่งหวังให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติพร้อมกับการเรียนรู้ ความเป็นพลเมือง ดังข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้บริหารวิทยาเขตซึ่งเคยสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปดังนี้

นโยบายทางการศึกษาของเรา คือ การพัฒนาคนที่พร้อมที่จะทำให้ประเทศชาติพัฒนา ดังนั้นการสร้างที่พื้นฐานความคิดในเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญที่เราจะมาปูพื้นฐานเด็กปีหนึ่งใหม่ แล้วก็เราเริ่มด้วยวิธีคิดแบบนี้ก่อน ใช้วิธีการเรียนรู้แบบ Active ตอนเริ่มวิชาความเป็น พลเมือง เราก็ไปเวิร์คช็อปกัน เทรนนิ่งวิธีการสอนแบบ Active เพื่อที่จะให้ได้ผลลัพธ์ ออกมาก็คือนักศึกษาสามารถลงมือปฏิบัติจริง ดูจากผลของประเทศเลย ภาพของ ประเทศในตอนนั้นทั้งการเมืองและสังคม คนไม่เคารพกฎ คนไม่เข้าใจกติกา เช่น เรื่อง ขยะ เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องพื้นฐานของพลเมือง . . . เราก็เลยใช้วิชานี้แหละให้อาจารย์ที่ บริรักษามาสอนเลย และเราก็ทำงานตามกิจกรรมนักศึกษาที่ฝ่ายบริหารดูแลด้วย

บางรายวิชา นักศึกษาจะรวมกลุ่มกันสร้างสรรค์กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในสังคม ตามความสนใจของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ความสามารถด้านการสื่อสาร การวางแผน การ ประสานงาน การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การปรับตัว ตลอดจนการเรียนรู้ ความใส่ใจในสิ่งที่ทำ และ ความรู้ความสามารถในสาขาวิชาของนักศึกษา จนดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ เช่น ในการเยี่ยมผู้ป่วยในโรงพยาบาล นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการยาง คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำลูกบอลยางให้ผู้ป่วยบีบบริหารมือ ในกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนตาดีกา นักศึกษาคณะ ศึกษาศาสตร์ทำสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ในการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ใช้ ความรู้ด้านสุขภาพพูดคุยและให้คำแนะนำผู้สูงอายุ

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิดหรือคิดเป็น และเข้าใจแจ่มชัดในความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาการต่าง ๆ ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของนักศึกษา และความสัมพันธ์กับสังคม ตอบสนองเป้าหมายของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่มุ่งเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เข้าใจ และเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ ใส่ใจความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม พร้อมให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของสังคมไทยและสังคมโลก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและแบบบูรณาการ ขณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาและวิธีการสอนในหมวดศึกษาทั่วไปมีประโยชน์ทั้งต่อการศึกษา การดำรงชีวิต และการทำประโยชน์ต่อสังคม ขณะเดียวกันนักศึกษาบางส่วนก็พอใจและเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้เชิงรุก แต่มักมีนักศึกษาบางส่วนยังไม่เข้าใจคุณค่าของการเรียนรู้เชิงรุก และต้องการเรียนรู้จากการบรรยาย มหาวิทยาลัยจึงมีมาตรการต่าง ๆ ในการสนับสนุนให้อาจารย์จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีการขยายความสัมพันธ์ข้ามภูมิภาค ข้ามโลก พรหมแดนความรู้ทั้งในเชิงสาขาวิชาและเชิงพื้นที่ขยายกว้างขวางออกไปและข้ามแดนกันชั่วข้ามใจ ประกอบกับความซับซ้อนของสภาพสังคมและสถานการณ์โลก การศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เคยเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาไม่อาจตอบสนองความต้องการของสังคมอีกต่อไป

มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จำต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนและหลักสูตรให้ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม การสอนหรือการบรรยาย (Teaching/Lecture) กำลังจะถูกแทนที่ด้วยการเรียนรู้ (Learning) หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) กำลังเกิดขึ้นมากมายและอาจจะแทนที่หลักสูตรเฉพาะสาขาในที่สุด หลักสูตรบูรณาการเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและสัมพันธภาพในการสอนสมรรถนะสำหรับศตวรรษที่ 21 และการประยุกต์ทักษะข้ามสาขาวิชา ในการแก้ปัญหาของโลกที่ซับซ้อน (Drake, S. M. & Reid, J. L., 2020) การบูรณาการมี 3 ลักษณะ คือ พหุสาขาวิชาหรือสหสาขาวิชา (Multidisciplinary) ข้ามสาขาวิชา (Transdisciplinary) และสหวิทยาการ (Interdisciplinary) (Huutoniemi, K., Klein, J. T., Bruun, H. & Hukkinen, J., 2010) สหสาขาวิชาเป็นวิธีการเรียนรู้ประเด็นใดประเด็นหนึ่งจากมุมมองที่แตกต่างกันในขอบเขตของแต่ละสาขาวิชา ส่วนข้ามศาสตร์เป็นวิธีการเรียนรู้ประเด็นใดประเด็นหนึ่งจากทฤษฎี แนวคิด และปัญหาร่วมกันระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ (Ferguson-Patrick, K., Reynolds, R. & Macqueen,

S., 2018) สหวิทยาการเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผสานแนวคิดและวิธีการทางการศึกษาแบบประเพณีนิยม ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเชื่อมโยงวิชาการอันหลากหลายเพื่อสร้างวิธีการใหม่ที่มีความกลมกลืน (Choi, B. C. K. & Pak, A. W. P., 2006) ระดับความกลมกลืนของทฤษฎี วิธีการ แนวคิด ความรู้ คุณค่า และเป้าหมายที่หลากหลายเพิ่มขึ้นตามลำดับจากพหุสาขาวิชา สหสาขาวิชา และข้ามสาขาวิชา (Alvargonzález, D., 2011)

มหาวิทยาลัยหลายแห่งสนับสนุนและกระตุ้นให้อาจารย์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก Jozwiak, J. (2015) วิทยาลัยชุมชนสโปแคนฟอลส์ (Spokane Falls Community College) ก็สอนรัฐศาสตร์ในหมวดศึกษาทั่วไป โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในชั้นเรียน อ่านอย่างพิถีพิถันมากขึ้น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน คิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่เรียน พุดแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผลตามความคิดเห็นของนักศึกษา

ศูนย์การเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยล้วนเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุก รวมทั้งแนะนำกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วม นอกจากนี้การเรียนรู้เชิงรุกยังสามารถสร้างการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วย (Leonard, J. B., 2012)

Huber, M. T. & Hutchings, P. (2004) มีความเห็นว่าการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีความสำคัญต่อการสร้างความสำเร็จเฉพาะบุคคล ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมในสังคมโลก นักศึกษากำลังเผชิญหน้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น การเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยในประเทศไทยก็ตระหนักถึงความสำคัญจำเป็นของความสามารถในการเรียนรู้แบบบูรณาการเช่นกัน มีการพัฒนารายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไปให้มีลักษณะบูรณาการในตัว รายวิชาเอง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีรายวิชา เทคโนโลยีอุบัติใหม่สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต วรรณคดีกับสำนักทางการเมืองและสังคม แนวทางและเครื่องมือชีวิตสำหรับคนยุคใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีรายวิชาสิทธิพื้นฐานและประชาสังคม พลเมืองโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ ชีวิตกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีรายวิชาการเรียนรู้ผ่านปรากฏในสังคม เทคโนโลยีชีวภาพในโลกสมัยใหม่ ปรัชญาเพื่อชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

นอกจากนี้ก็ยังมีการพัฒนาหลักสูตรที่มีลักษณะบูรณาการข้ามสาขาวิชามากขึ้น เช่น หลักสูตรเภสัชศาสตร์สังคมและการบริหาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สังคมศาสตร์การแพทย์ และสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล การสื่อสารวิทยาศาสตร์และสุขภาพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หลักสูตรวิศวกรรมชีวเวช หลักสูตรเศรษฐศาสตร์สาธารณสุขและการจัดการบริการสุขภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเช่นนี้กระทำได้ยากเนื่องจากบุคลากรของ

สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดมีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาที่คณะกรรมการอุดมศึกษากำหนดไว้ แม้จะมีความพยายามในการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญต่างสาขา ก็ยังต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้และยอมรับธรรมชาติความรู้สาขาวิชาอื่น รายวิชาหรือหลักสูตรแบบบูรณาการจึงมักมีลักษณะของการแบ่งเนื้อหาวิชาเป็นส่วน ๆ เหมือนขนมชั้น และมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขารับผิดชอบแต่ละส่วน อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และยังสามารถบูรณาการเนื้อหาวิชากับการดำรงชีวิตและบทบาทในสังคมได้ ส่วนบูรณาการเนื้อหาข้ามสาขาวิชา ยังเป็นสิ่งที่จะต้องพัฒนาต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหมวดศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นการสร้างความรู้พื้นฐานให้นักศึกษา โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม กิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และแบบบูรณาการ (Integrative Learning) แต่การสอนในรูปแบบการบรรยาย (Lecture) ก็ยังคงมีความสำคัญเช่นกัน การเลือกใช้และผสมผสานกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพ นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้หมวดศึกษาทั่วไปจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการวิชาศึกษาทั่วไปกับหลักสูตรที่นักศึกษาเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ตามหลักสูตร อีกทั้งการสร้างรายวิชาศึกษาทั่วไปต้องบูรณาการกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมของนักศึกษาได้ เพื่อให้ นักศึกษาได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้ความสำคัญกับการกำหนดรายวิชาศึกษาทั่วไป โดยเน้นการสร้างพื้นฐานทางความรู้ในลักษณะการบูรณาการให้แก่ นักศึกษา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนในสาขาวิชา และในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพในอนาคต
2. รายวิชาในหมวดศึกษาทั่วไปต้องตอบสนองต่อหลักสูตรในแต่ละสาขาวิชา โดยการพัฒนารายวิชาที่มีความหลากหลายเพื่อให้หลักสูตรสามารถเลือกรายวิชาที่เหมาะสมกับนักศึกษา

3. มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบควรพัฒนาอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและแบบบูรณาการ

4. มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบควรประสานความร่วมมือในการพัฒนาอาจารย์ให้มีความรู้ความเข้าใจข้ามสาขาวิชา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. อาจารย์ผู้สอนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบหมวดวิชาศึกษาทั่วไปสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนารายวิชาศึกษาทั่วไปให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละสาขาวิชา

เอกสารอ้างอิง

Alvargonzález, D. (2011). Multidisciplinarity, interdisciplinarity, transdisciplinarity and the sciences. *International Studies in the Philosophy of Science*, 25(4), 387-403.

Benander, R. & Lightner, R. (2005). Promoting transfer of learning: connecting general education courses. *The Journal of General Education*, 54(3), 199-208.

Choi, B. C. K. & Pak, A. W. P. (2006). Multidisciplinarity, interdisciplinarity and transdisciplinarity in health research, services, education and policy: 1. Definitions, objectives, and evidence of effectiveness. *Clinical and Investigative Medicine*, 29(6), 351-64.

Drake, S. M. & Reid, J. L. (2020) 21st century competencies in light of the history of integrated curriculum. *Frontiers in Education*, 5, 1-10. <https://doi.org/10.3389/feduc.2020.00122>

Ferguson-Patrick, K., Reynolds, R. & Macqueen, S. (2018). Integrating curriculum: A case study of teaching Global Education. *European Journal of Teacher Education*, 41(2), 187-201.

Harvard College. (2015). *Handbook for students*. Retrieved from <http://isites.harvard.edu>

- Huber, M. T. & Hutchings, P. (2004). *Integrative learning mapping the terrain*. Washington DC : Association of American Colleges and Universities.
- Huutoniemi, K., Klein, J. T., Bruun, H. & Hukkinen, J. (2010). Analyzing interdisciplinarity: typology and indicators. *Research Policy*, 39(1), 79–88.
- Jozwiak, J. (2015). Helping students to succeed in general education Political Science Courses? Online assignments and in-class activities. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 27(3), 393-406.
- Kleebbua, C. (2015). *Indicators and strategies for enhancing the whole person of university students through general education courses : Applying of means-end and latent class analysis*. (Doctoral dissertation). Chulalongkorn University, Bangkok. Retrieved from <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/51320>
- Laird, T. F. N., Niskode-Dossett, A. S. & Kuh, G. D. (2009). What general education courses contribute to essential learning outcomes. *The Journal of General Education*, 58(2), 65-84.
- Leonard, J. B. (2012). Integrative learning: A grounded theory. *Issues in Integrative Studies*, 31(30), 48-72.
- McLawhon, R. & Phillips, L. H. (2013). General education assessment plan: A four-tiered approach. *The Journal of general Education*, 62(2-3), 204-221.
- MGR Online. (2558). Southern News: *PSU President spotlights the development of graduate to be volunteer, aims to be the Center of Southern ASEAN*. Retrieved from <https://mgronline.com/south/detail/9580000026195>
- Office of the Higher Education Commission. (2009). *Practice guidelines for Thai qualifications framework for higher education B.E.2552*. Bangkok : The Office.
- Phenpinant, K., et al. (2010). *Model and guidelines for Liberal Arts Education in Thai Universities*. Bangkok : Prik-hwan Co.Ltd.
- Supapidhayakul, S. (2011). Basic principle of instruction in general education. *Journal of Thailand General Education*, 2(1-2), 41-45.

Thai GE Network. (2014). *Conceptual framework of General Education in Thai qualifications framework for Higher Education 2009 (TQF: Hed) : complete report*. Retrieved from <https://fmt.surin.rmuti.ac.th/2017/data/13/article/files/f03b0b93ec114c031e49dd065c095b50.pdf>